

CONSCIÈNCIA
D'ARA
I la setmana que ve:
J.C. Campayo,
somiàr lúcidament

Estils

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

Es pot abandonar una ciutat, però, i si la ciutat no t'abandona? I si, per molt lluny que vagis, la ciutat on has nascut continua habitant-te? Quina denominació es pot trobar per a aquest intercanvi de papers quan ja no s'hi ajusten termes com *immigrant* o *exiliat*? L'escriptora Alia Mamduh va néixer a Bagdad el 1944. Quan, quatre dècades més tard, va marxar definitivament del país, la seva ciutat natal va marxar amb ella: cada llibre que escriu és un desplegament de les nombroses veus que segueixen poblant aquest indret mil·lenari i convuls anomenat Iraq.

Després de passar pel Líban, el Marroc i el Regne Unit, des de la dècada de 1990 viu a París. A *Al-Tanki*, la novel·la que ara Ediciones del Oriente y del Mediterráneo publica en castellà, amb la qual va quedar finalista del premi Booker en àrab el 2020, la protagonista, Afaf, que com ella també marxa de Bagdad sense que la ciutat marxi d'ella i s'estableix a París, s'irrita molt quan li diuen immigrant, refugiada o exiliada. No és un estatus que rebutgi, però no s'ajusta a una dimensió més interior, un sentiment, fins i tot una sensació o estat intermitent. Autora i personatge fosos en un paràgraf: "Tinc les mans lligades a l'esquena amb el rostre cap a la paret plena de forats de bales i projectils. Després camino, presonera, pels carrers de la vostra bonica ciutat que sempre em fa sentir que té un interès especial en avaluar-me i corregir un defecte que ha detectat del meu rostre, cap, llengua. Una ciutat que no s'oblida mai de recordar-me que se m'oblida alguna cosa. I continuo caminant però amb el cap cot, mirant-me els peus, estimant-los amb passió. Els contemplo i penso si no ens hauré deixat de veritat els peus allà, a la ciutat que ens va veure néixer, i per això vosaltres ens mireu amb llàstima, perquè hem de caminar amb croses. Vosaltres us n'adoneu, però nosaltres no".

Patriarcat i memòria

Si bé la majoria de les seves novel·les es caracteritzen per una crítica punyent al patriarcat i a la repressió sexual i política que se'n deriva (prova d'això és la celebrada *Habbat an-nafalin*, publicada en català el 2000 per l'editorial Límits amb el títol de *Boles de càmfora* i en castellà amb el títol de *Naftalina* per la mateixa editorial que ara ha tret *Al-Tanki*), el seu nou llibre és molt més subtil, complex. Si uns els ha escrit desperta, aquest s'ha cuit, no en somnis, però sí en vigília.

La seva ploma continua recollint aquest desplegament de Bagdad entre records i laments, allò que podria esdevenir i el que ja no tornarà. Però si *immigrant* o *exiliada* no s'ajusten per definir l'auto-

La novel·lista Alia Mamduh acaba de publicar *Al-Tanki*. EDICIONES DEL ORIENTE Y DEL MEDITERRÁNEO

Alia Mamduh: una veu descomposta en mil

L'escriptora iraquiana publica 'Al-Tanki', finalista del premi Booker en àrab

ra, novel·la o ficció tampoc s'escapen en aquesta obra que recull l'intent "ingrat", com diu un dels seus protagonistes, de redactar unes memòries col·lectives. No és una ciutat abstracta, sinó un carrer, Al-Tanki, amb el seu epicentre, l'edifici anomenat El Cub, i una família, els Ayoub, amb un personatge central, l'Afaf, que un dia va desaparèixer de sobte amb

Bagdad
La seva ploma recull la ciutat entre records i laments d'allò que mai més tornarà

vint-i-tres anys per aparèixer, desdibuixada, a París. Les veus del llibre mediten sobre aquesta desaparició en un espai on ciutat i persona segueixen inseparables, arquitectura de l'ànima.

El Cub, per exemple, edifici innovador construït a la dècada de 1970 que existeix realment a Bagdad, obra de l'arquitecte iraquiana Maath Alousi, se'ns presenta com la metà-

fora d'un moment històric en què la ciutat podria haver-se convertit, com diu una d'aquestes veus del llibre, en "la capital de l'art, la creació, els amants, els artistes i els mig bous. Una pàtria de poetes esforçats, refractaris i solitaris, els versos i els passos dels quals vagaregessin per aquí i per allà, mentre els afalagàvem, a ells i als altres, amb raïm, figues, dàtils, vi i parlaments de color púrpura i traces d'art iraquiana en mig de l'extensa nit de Bagdad. Un col·loqui de cants d'ocell, bronzits d'abelles, xivarri de la mainada i pensaments en veu alta dels que han mort".

Un lloc poètic, on les cançons edificuen i els dibuixos prenen forma d'habitable. El Cub neix de la inspiració de la noia protagonista, com explica el mateix arquitecte: "Els seus dons per dissenyar i aixecar plànols no desmereixien els que tenia per a la pintura i el cant. De fet, ella sola va planificar la forma de l'edifici a partir d'una sèrie de poemes concatenats i notes musicals entrelaçades. A ella se li van acudir noves funcions i comeses per a les estances, transformacions substancials i insospitades, un mode divers d'habitar un espai".

Equilibri i bogeria

Època daurada que s'acaba amb la marxa sobtada d'ella i el deteriorament polític en un terreny, des de llavors, indissociable de la guerra. En aquesta memòria col·lectiva, una de les veus declara: "L'horror i les explosions que s'han convertit des dels anys vuitanta del segle passat en el pa nostre de cada dia en aquesta beneïda ciutat m'obliguen a posar especial atenció a la meua salut física i mental. Porto anys sense sortir de Bagdad, en una mostra de seny i resignat estoïcisme, ja que cal una bona porció d'ambdós per suportar la bajanada i la vulgaritat que suposa romandre en una ciutat en continu estat de deflagració. El sarcasme i l'ebrietat hi han aportat el seu granet de sorra, això i sortejar a la meua manera les incomoditats de les guerres i, de passada, els rigors dels canons literaris als quals tracto de no dedicar gaire atenció".

En efecte, els canons literaris es dilueixen a *Al-Tanki*; són veus i, com a tals, ressonen en llegir-les, poc hi fa si són "reals", com poc hi fa si qui escriu és "exiliada". Les cançons tradicionals es barregen amb l'equivalent de set bombes com les d'Hiroshima que els Estats Units van llançar en aquell inici del 1991 i els ecos del 2003, amb uns marines desbocats pels carrers en ruïnes, que continuen colpejant avui i s'escolen per aquestes pàgines d'Alia Mamduh, que també posa al centre els sempre complexos vaivens de la ment i l'equilibri psicològic: "Res a què agafar-nos excepte resquills d'afectes i un regueró de pólvora deixat per les guerres i la destrucció, batecs d'un cor a punt de la bogeria i el record fidel d'un amor".